

MAGYARORSZÁG ÉS A NAGYVILÁG

Felelős szerkesztő: ÁGAI ADOLF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Ferenciek-tere, Athenaeum-épület.

XII. ÉVFOLYAM. 1875.

36. SZÁM.

BUDAPEST, SEPTEMBER 5.

Előfizetési díj: Negyedévre 2 frt. 50. — Félévre 5 frt. — Egész évre 10 frt. —

TARTALOM: A természetvizsgálók erdélyi nagy gyűlése. (Képekkel.) — Feleség hallod-e...? Költ. (Torkos László.) — Egy szegény diák története. (Eredeti elbeszélés. (Pilez Mór.) — A méregkeverő. (Képpel.) — Görögországi képek. (Képpel.) — A caricatura. (Képekkel.) — A fővárosból: 7 hét után. (Porzó.) — Teréz, A »Revue des Deux Mondes«-ból, Amadé Achard után. (Folyt.) — Különfélék. — Sakkfeladvány. — Betűtalány. — Szerkesztői üzenetek.

A TERMÉSZETVIZSGÁLÓK ERDÉLYI NAGY GYŰLÉSE.

(Képekkel a 431. lapon.)

MINDEN évben visszatérő kellemes alkalmat nyújt a természetvizsgálók vándorgyűlése tudósoknak és laikusoknak egyaránt, hogy hazánk legkülönbözőbb vidékeivel s e vidékek természeti és társadalmi viszonyaival megismerkedjék. És habár éleztapoknak hálás tárgyat szolgáltatnak a hirtelenében százanként előálló »természetstudósok«, még sem fogja senki tagadhatni e gyűléseknek sok tekintetben üdvös eredményeit. Tudományos téren is már nem egy becses gyümölcsöt birjuk; de ennél nem sokkal kevesebbre becsüljük azt az eredményt is, hogy a mivelte közönségnek egy tekintélyes része évről évre bővebb ismeretekkel gyarapodik a helyszínen hazánk legérdekesebb pontjainak viszonyairól. Különösen előtérbe lép e szempont ez idén, midőn a gyűlés a Királyhágón túli részeken folyt le, hova a szorosabban vett Magyarországból is több száz vendég utazott ez alkalomból. Ujabb időben, mióta az unió végleg ténynyé vált és két vasut is vezet a kies erdélyi részekbe, kétségkívül nagyot haladtunk az évszázadokig elválasztva volt szép ország-rész közelebbi megismerésében; de tagadhatatlan, nagy némi ür még mindig észlelhető, épen mert társadalmi téren az összeolvadás nem megy oly gyorsan végbe, mint a rendeletekkel szabályozható hivatalos viszonyokban.

Az a száz meg száz vendég, ki az anyaországból az idej gyűlésre Erdélybe utazott, sok érdekes, sok új viszonyokkal fog ott megismerkedni s ez alkalmat fölhasználjuk, hogy néhány rajzzal újabban megemlékezzünk hazánk e kies részéről, különösen azokról, melyeket a természetvizsgálók

bejártak. A legérdekesebb természeti ritkaság, melylyel a gyűlés foglalkozott s melyre a kormány figyelmét is felhívta, a »Büdös« kénbarlangja és a természetvizsgálók idej gyűlésének talán nem legcsekélyebb eredménye lesz, ha e nem ismeretlen, de mai napig figyelemre alig méltatott természeti kincsnek megszerzi az érdemlett méltánylást.

A Háromszéket és Csíkszéket a keleti Kárpátoktól elválasztó magas hegyláncz egyik csucsa a Büdös, melynek oldalán nyílik a híres kénbar-

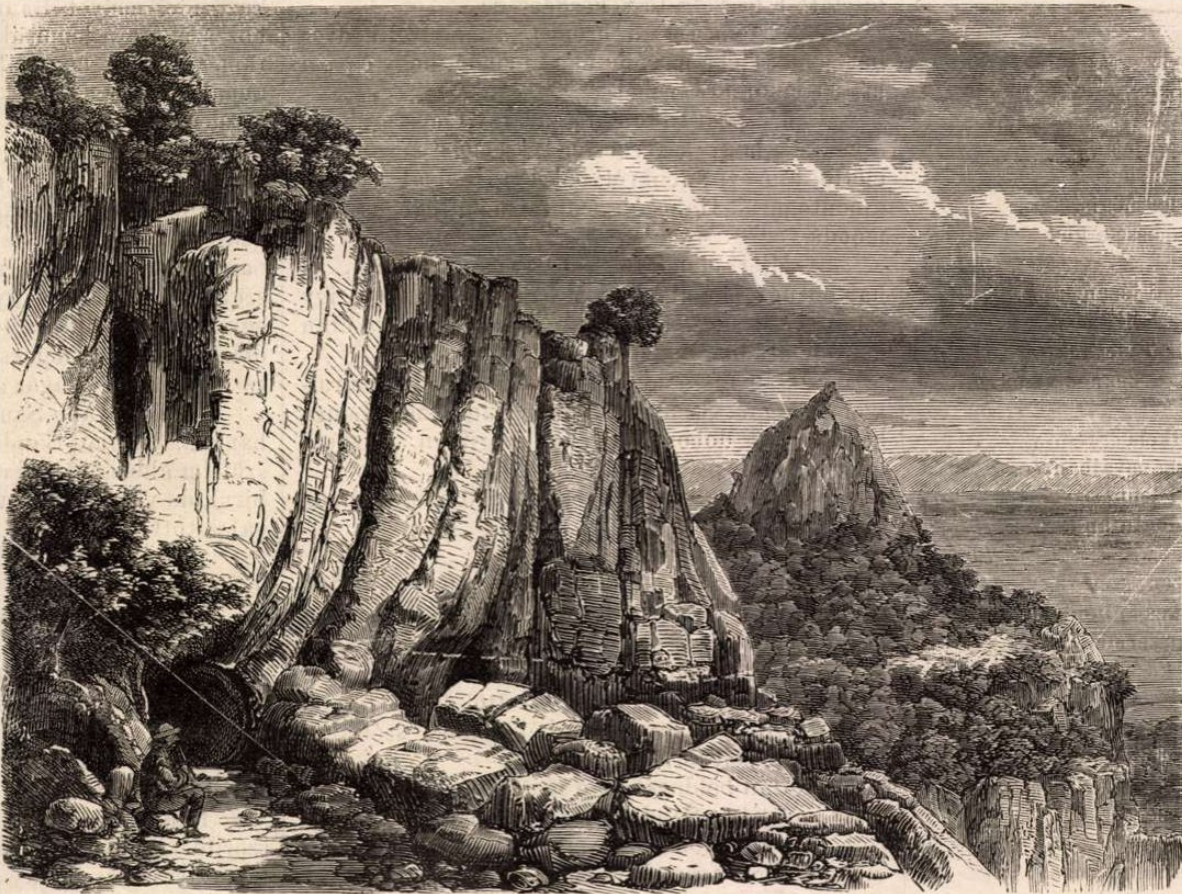
a másik sóizü vizet bugyogtat. Mindkettőt használják ivásra, a sósvizet fürdésre is és nyáronként e réten állanak az itt gyógyulást kereső betegek sátrai.

Jobboldalt emelkedik a »Büdös«, melyre járható ösvény vezet föl. Néhány száz lépést haladva, eljut a vándor a barlang kénvirágos nyílásához, a szeszélyes természet egy ép oly szép, mint veszedelmes játékának színhelyéhez. A kénbarlang szélessége 6—7 láb, magassága 9—10, hossza 12—14 láb s az egész belátható egy tekintetre. Színe sárgás és első pillanatban borzadályt kelt. Belépve a kissé lejtős üregbe, az ember tagjai kellemesen melegedni kezdenek; még beljebb, a hol a kengőz, bár láthatatlan, de még sürűbb, a melegség érzete fokozódik és a testet csakhamar gőz módjára megizzasztja. Mivel az üreg legfelsőbb részébe nem hat a kengőz, légzőcsövek segítségével az ember kényelmesen izzaszthatja magát; ily csövek nélkül azonban nagyon veszedelmes, mert egyetlen lehellet földre szédít s a halál elkerülhetetlen, mert a talaj felé a kengőz mindinkább sürűbb. Nem is ritkaság itt a haláleset s már a fölvezető ösvény mellett látható sirdombok intenek a veszedelemre.

A hegy oldalán mindenfelé találhatni kisebb-nagyobb kénüregekre; legerősebb volt a

»Gyilkos«, mely már össze van omolva. Ez állítólag a fölötté elröpülő madarakat is leszédíté s egy medvét is találtak, melyet a valóban gyilkos gőz megölt. Egy másik barlang, a »Timsós«, szintén megöli a benne hosszabb ideig időzöt, de nem oly rögtön, mint az előbbieket, s falain több a timsó mint a kénvirág.

Hajdan itt kénbányákat is műveltek s erről még Bocskay Istvánnak egy rendelete is tanusodik s bizonynyal ideje volna, hogy oly hosszú

Az erdélyi „Büdös“ kénbarlang.

lang. Legközelebbi ut ide Torjáról vezet, patak mellett, erdős hegyek között folyton kanyarogva. Az ut fáradságos, de nem unalmas, mert természeti szépségekben gazdag, regényes tájakon vezet végig a büszke magasságban trónoló Bálványos vár mellett, melynek romjairól belátni Háromszék termékeny rónáira. Ezen túlhaladva, kopár, fehér sziklák merednek az utas elé s nemsokára a sziklák alatt elterülő rétre érünk, hol már kénszag vegyül a levegőbe s két forrás közül az egyik kén,

feledés után a figyelem ismét fölébredjen e természeti kincs iránt. A hegy környékén minden lépten találhatni savanyu vizeket, melyek mind nagy mértékben kéneselek. Nyáronként sok szem- és idegbeteg látogatja a »Büdös« kénüregét, napjában kétszer menve be az üregbe, a természetes kén-gőz-fürdőbe s a hatás mindenkor meglepő.

Egy másik érdekes pontja a természetvizsgálók látogatásának Brassó városa, az erdélyi városoknak nemcsak egyik leglegnagyobbika, hanem a legcsinosabbika is. A délkeleti Kárpátok tövében, néhány mértföldnyire az oláh határtól regényes fekvése által már messziről meglepi az utazót. Dél felé magas hegység emelkedik, előtte azonban szép sík föld terül el, a Barcaság, csinos magyar és szász falvaival s itt-ott még látható váraival. A várostól balra emelkedik az 1200 láb magas Czenk hegye, alján csörgedező havasi patak, melynek hosszában szép sötét nyulak el. A Czenk déli részén hajdan vár állott, melynek nyomai még láthatók; 1454-ben maguk a brasóiak rombolták le, hogy köveiből a várost megerősítsék. Jelenleg toronyalakú kis épület áll ott, melyet 1849-ben az oroszok emeltek; e szomorú emlék azonban már teljesen omladozóban van s hihetileg nemsokára teljesen el fog tűnni.

Van Brassónak még most is ép fellegvára is, melynek négy sarkán nagy bástyák állanak az ágyúk elhelyezésére; most ugyan a vár csak hadikészletek raktárául szolgál. Legnagyobb nevezetessége a várnak a roppant mély kut, mely Bethlen idejében ásott s 270 láb mély. Maga a város csinos és igen élénk, kereskedelme jelentékeny s főleg a szomszéd Oláhországgal való forgalomban Brassó főszerepet játszik. Lakossága azonban nem oly tiszta szász, mint erdélyi szász atyáinkiai szeretnék; a népesség jelentékeny része magyar s különösen a közel székely vidék népe szolgáltat ide nagy kontingenst; oláhok is nagy számmal találhatók s az utcákon a különböző nemzetiségek érdekes tarka változataival találkozunk.

A székely, szász, oláh népviseletek, szokások megfigyelésére alkalmasabb vidék alig kínálkozik, mint Erdély ama része, melyet a természetvizsgálók bejártak s hiszszük, mindnyájan kedves emlékekkel gazdagodva térnek vissza a kies bérczhazából.

Feleség, hallod-e ... ?

FELESÉG, hallod-e szentem?
Prózaí életünk nem tűrhető,
Vers alig cseppen s ha mégis,
Izetlen, színtelen — üsse a kő!

Szörnyűség, lelkem mi józan,
Azt hajtják rendre a kritikusok,
S hogy ekkép gyalázzni mernek,
Jól megérted feleség: benned az ok.

Magasba törekvő lelkem
Érzi, hogy van erő szárnyaiban,
Mit ér, ha örökké itt lenni
Körüled lebeg a boldogtalan?

Karcsintgass merészen, szép vagy, —
Menj, vadászsz érdekes kalandokat,
Hadd ríjon itthon a gyermek
Gondatlan eselédke keze alatt;

Kelts bennem ördögi féltést,
Gyujtsd fel a pokoli gyűlöletet,
Oh, hogy fog zajongni akkor
Lelkem, a halálig keseredett!

Oh, hogy fog átokba fúlni
Gyötrelmem jajsza a ajkaimon! ...
.. Nem lesz egy mákszemnyi józan
Viharos dalomban, azt fogadom.

S elmegyek azután én is
Gyógyítani nyilaló sebeimet,
Hol felém, gyönyörre gyújtva
Tűzszemű tündérek ajka nevet.

S zengek majd lihegő mámort,
Sorvasztó szenvedélyt s utálatot,
Pörlök a kegyetlen éggel,
Hogy érző kebellem — megátkozott ...

Feleség, hallod-e szentem?
Nos felelj, tetszik-e ajánlatom? —
Hallgatsz, és mégis a válasz
Ott ragyog mosolygó arczaidon:

„Minek a sok szó, hisz nem nyögsz
Most sem a józanság járma alatt,
Józanon — öregem édes,
Senki sem beszél ily — bolondokat.“

TORKOS LÁSZLÓ.

Egy szegény diák története.

— Eredeti elbeszélés. —

Írta: **P I L C Z M É R.**

(Folytatás.)

LAURA a kertbe nyíló ablak mellett ülve, fejét bágyadtan egyik karjára támasztva, szelíd mosollyal nyújtá hófehér kezét a belépőnek, a melyet emez szótlanul vont ajakához.

— Hallotta-e már Perényi ur? kérde Laura, miután látható zavarban szót keresve helyet foglalt közelében Sándor, — Gyula bátyám látogatába haza jő. Papa és mama elébe mentek, mi alatt én itthon üldögélve, kényelmesen várom a vendéget. Nemde rossz testvér vagyok?

— Ön nem lehet rossz testvér, Laura! Gyula bátyja eléggé meg van győződve hugocskájának hűségéről, s nem kívánja, hogy miatta egészességét kockáztassa. Hallom, hogy kegyed gyöngéledő; reményelem, nem valami komoly baja?

— Ah, dehogy! — csak gonosz főfájás, de már enyhül. Egyébiránt önnek megmondom őszintén, főfájásom nem tartóztatott volna vissza. De Gyula vendéget hoz magával, egyik barátját s ön tudja, kissé emberkerülő voltam mindig. A viszontlátás öröme háborítatlanul óhajtom élvezni. Ha megérkezik Gyula, pajtását egyszerűen szobájába küldjük, mi meg Gyulával magunkra zárkozunk és kedvünk szerint fecsegünk. Oh, mennyire örvendek már a boldog pillanatnak! Épen jókor jő Gyula ...

Itt félbeszakasztá beszédét s mintha titkát árulta volna el, pirulva sül le szemét. A társalgás egyszerre megakadt. Hosszu szünet után Sándor folytatá a beszélgetést, kérdezvén:

— Értem, Laura, örömet, a melylyel kedves bátyjának elébe néz; de mért monda, hogy épen most jókor jő Gyula?

Laura nem titkolhatá zavarát. Gépszertüleg s a nélkül, hogy a kérdezőnek szemébe nézne, egy előtte álló virágbokrétaból egy ibolyát kezdett kibontogatni. Habozó s majdnem suttogó hangon monda végre:

— Miért mondtam? — azért mert ... mert ... — hát ön úgy is elutazik; itt hágy bennünket; így tehát ... jó hogy Gyula jő, hogy — az ön után maradt ürt betöltse.

Sándor e szavak után többé nem birt uralkodni magán. Szenvedélylyel ragadá meg Laura kezét s azt dobogó szívéhez szoritván, reszkető hangon kérde:

— Tehát ürt hagyok távoztommal önnél, Laura?!

Laura hallgatott.

Egy könnyesepp gördült ki lesütött szeméből az ibolyára, a melynek szemlélésébe elmerülni látszott.

Sándor megértette a néma választ.

Egy határtalan, boldog érzettől elragadtatva, borult térdre Laura előtt, kéjítasan s szótlanul tetőzven kezeit forró csókjaival.

Szótlan boldogságban nyugtatá Laura pillantását barátján; Sándor érezte a csókjaival halmozott édes kéz szorítását; érzé halántékán Laura szűz ajkainak forró lehelletét.

— Laurám! — édes, boldogságom, lelkem, világom! — suttogá felemelvén fejét.

A boldogság néma öntudatlanságában találkoztak a szerető pár ajkai.

Az első csók!

E csók által a boldogok megmondtak egymásnak mindent!

Mindent?

Nem! — Laurának egy nagy, egy nyomós kérdése volt még, a mely egyszerre kijózanította Sándort kéjittasságából.

— Tehát — még most is itt hágy? — kérde Laura szivbeható édes mosollyal.

— Ah, édes Laurám — kiálta Sándor fájdalmasan — mire emlékeztet! El kell válnunk! Utaznom kell!!

Laura szomorúan lesüté fejét.

— El kell válnunk, Laurám — folytatá Sándor busan — egy évre, tán évekre! Ha maradok, reménytelen marad szerelmünk.

— Nem értem önt, Sándor!

— Az egyszerű vagyontalan juratus nem emelheti föl szeméit báró Starkenfels leányára, de a híres művész, a festész bátran, pirulás nélkül megkérheti kezét. Rómában hirnevet fogok kivívni magamnak, ki akarom, ki fogom vinni, ha ...

— Ha? kérde Laura.

— Ha, édes Laurám, a remény önt birhatni erőt ad, ha kétely nem homályosítja el vezércsilagomat!

— Hogyan Sándor, viszonzá Laura szemrehányó tekintettel, ön e perczen még kételyről beszél?

— Igen Laurám, épen e perczen, a tiszta boldogság percében kell óvakodnom, hogy a boldogság mámorában, jövőm, sorsom kétes voltáról meg ne feledkezzem, önnek helyzetét, édes Laurám, szem elől ne téveszszem!

Laura meglepetve, kérdőleg tekintett Sándor szemébe; mire emez folytatá:

— Kemény harcra készülök, nehéz küzdelemnek nézek elébe. Tudja ön, Laurám, nem a dicsvágó ösztönöz rá, a babér után csak azért vágyodom, hogy azt oltáromra, önnek lábaihoz rakhassam; a halhatatlanság magaslataira igyekszem, de nem, mert lelkem dicsőséget szomjaz, hanem hogy föléje emelkedhessem ama válaszfalnak, a melyet a társadalom közénk oda állít, és hogy saját magam előtt Laurát birni méltó legyek.

— Oh! ne beszéljen így Sándor! keresi-e a tiszta szerelem a dicsfényt? Kérde-e a szerető sziv ...

— Nem, Laurám! — értsük meg egymást. A holdog férfi, ki Laura szívet megnyeré, tartozik önmagának, tartozik Laurának azzal, hogy még a gyanút is elhárítsa, mintha Laura birhatásában nem egyedül a tiszta szerelem boldogságát, hanem tán világi fogalmak szerint — jó parthiet akarna csinálni. Laura férjét ne az ipja kegye emelje fölfelé, önmagának kell a dicső nevet kiküzdenie, melyet Laurának följajlanlani, melylyel hozzá méltóvá lenni akar. S azért kell, édes Laurám, válnunk, hogy alkalmat találjak az élettel, annak legmagasztosb kincséért, ön birtokáért megküzdeni. Küzdelmem valószínűleg hosszú lesz; távollétem évekre terjedhet. Ön, Laurám, azon életkorban áll, melyben a jó szülők a leány jövőjéről gondoskodni kezdenek. Minél nagyobb gyöngédséggel és szeretettel járnak el a szülők, annál nagyobb, annál fájdalmasabb a lelki harc, ha a szülők választása a gyermek szíve óhajával nem egyezik. Oh, sok szerető sziv megtört már ily küzdelmekben, sok nemes hű sziv áldozta már föl a szerelem boldogságát a szülők boldogságáért!

— Ne tovább Sándor! — szóla Laura szilárd hangon, jobbát Sándornak nyújtva; kedves jó szüleim áldása nélkül e kezét soha senki nem fogja birni, de viszont áldásukkal is csak az, kit szivem választott!

Az udvar felől hallatszós ostorcsattogás tudatá a fivér megérkezését.

Még egy édes csók, aztán mindketten kisérték a vendég szíves fogadására.

Épen idejében értek ki az udvarra; Gyula épen kiszállt az első kocsiból, melyben anyjával együtt foglalt helyet, míg Starkenfels a vendéggel, Gyula barátjával a másik kocsiban az udvarra hajtatott.

Laura fivére nyakába borult, ki őt szívéhez szorítá. Sándor és Gyula egymást már rég ismerték, szíves kézzorítással üdvözlék egymást, mire Gyula a vendéget mutatá be barátjának, egyszerű s bizalmas szavakban:

— Ime Petrovich barátom!

A vendég s a házi barát nyájas udvariassággal nyújtának kezét egymásnak.

Petrovich Caesar általános fogalmak szerint szép férfi volt. Derék, sugar alak, melynek minden mozdulata bizonyos eleganciával párosult, határozottságra és férfi erőre mutatott. Érdekes, jól ápolt fényes fekete hajfürtökkel keretelt arcát büszkén fenn hordozá; általában vonásai vonzó hatást gyakoroltak. De még is volt szép metszetű ajkai körül és a szikrázó nyugtalankodó pillan-